

Mölnavägen

Bakgrund

De tre kvarteren kring Mölnavägen närmast väster om Mölna gård planlades för villabebyggelse på 1950-talet. Tomter försålades till blivande villaägare och byggnadsritningar upprättades för det stora flertalet tomter åren 1955-1959, med början i det stora kvarteret Mölnahöjden 1955-1957. Åren därefter följde kvarteren Mölnastranden och Mölnabacken. En del av villorna blev inte förverkligade förrän 1960-1962. Karaktäristiskt för de tre kvarteren är att de har en exklusiv villakaraktär och att nästan alla villor är arkitektritade. I särställning är den stora Villa Smith som arkitekten Nils Tesch ritade 1958-1959 åt byggherren kapten Harald Smith. Den muromgärdade mycket stora villan är utformad i en närmast klassicerande asketiskt stram modernism. Övriga villor är också relativt stora men håller en annan skala. Den mest representerade arkitekten är Gustaf Lettström med minst fem villor. Trädgårdsarkitekten Walter Bauer medverkade i planering och gestaltning av en del villaträdgårdar.

Senare har några enstaka typritade villor tillkommit. En del villor har på senare år genomgått mindre förändringar i form av små tillbyggnader. Endast någon enstaka har blivit mer förändrad.

Beskrivning av området

Väster om Mölna gård går Mölnavägen på en avsats i sjösluttningen. På vägens norra sida ligger kvarteren Mölnahöjden och Mölnabacken. Vägens södra sida upptas av kvarteret Mölnastranden i sluttningen ovanför strandpromenaden längs Halvkakssundet.

Vid stranden och strandpromenaden.

Området präglas helt av villabebyggelsen från 1950-talets senare del. Även tomtstrukturen med ungefär lika stora men primärt terränganpassade villatomter är väl bibehållen sedan byggnadstiden. Det helt dominerande intrycket av Mölnavägens villor är även i dag det väl avvägda samspelet mellan den sofistikerade villaarkitekturen, den goda landskapsanpassningen och villatomternas tidstypiska utformning i de delvis branta sluttningarna. Endast några villor som tillkommit på 1970-talet i Mölnabacken och Mölnahöjden har en mer typhuspräglad utformning, men de underordnar sig helhetsintrycket eftersom de är så få. De tre kvarteren har sinsemellan variationer i villornas utformning, bland annat eftersom flera arkitekter var verksamma och att husen anpassats efter terrängens växlande topografi.

Beskrivning av bebyggelsen

Mölnastranden är det mest välbevarade 1950-talskvarteret. Kvarteret med sitt sluttningläge nedanför Mölnavägen har nästan enbart souterrängvillor i 1-1 ½ plan, frånsett tvåplansvillor på Mölnastranden 1 och den monumentala Mölnastranden 8.

Mölnastranden 1 från 1959 är ritad Av Sixten Magnusson. Mölnastranden 2 från 1957 är ritad av arkitekt Gustaf Lettström. Mölnastranden 3 från 1957 är ritad av arkitekt J. Javersten.

Ensam i sitt slag är den stora dominerande Villa Smith på Mölnastranden 8, från 1959 som ligger för sig, i en närmast klosterliknande avskildhet, inbäddat i grönskan nära Mölna gård. Med sina stora slutna volymer, släta ljusa kalkslammade fasader

och skiffertak har Villa Smith ett helt eget arkitektoniskt uttryck, präglad av arkitekten Nils Tesch.

Villa Smith uppförd 1959 ritad av arkitekt Nils Tesch.

I övrigt domineras Mölnastranden av en stramt modernistisk villaarkitektur i rött tegel, där även envåningsfasaden med de vidbyggda garagen mot gatan i flera fall är ett karaktäristiskt inslag. Kvarteret har också en särprägel genom de storslagna sjöfasaderna i 1 ½–2 våningar mot den gröna slänten ned mot strandpromenaden och vattnet. I sjöfasaden kontrasteras det röda teglet ofta mot inslag av vita fasadpartier samt de stora uppglasade fönsterpartier som vetter ut mot farleden. Flacka eller asymmetriska sadeltak eller pulpettak täcks i regel av mörk taktäckning i form av skiffer, papp eller betongpannor.

Sjösluttningen med från vänster Mölnastranden 4 uppförd 1958 ritad av arkitekter Björn Howander och Olle Stark, Mölnastranden 5 uppförd 1957 och ritad av arkitekt Stig Ancker samt Mölnastranden 6 från 1957 ritad av arkitekt Harry Åberg, alla i rött tegel. Fasaderna är i regel mer slutna mot vägen och öppnar upp sig mot sjösidan.

Strandpromenaden längs segelleden in mot Stockholm, mellan syrenbuskage, pilträd och andra lövträd, har en genuin karaktär som är viktig att bevara. I förlängningen fortsätter den västerut längs sundet vidare mot Tykö och Skärsätra strandpromenad.

Mölnabacken och Mölnahöjden är utpräglade sluttningskvarter som grupperats kring en vändplan som leder upp från Mölnavägen. Souterrängvillor i 1 ½-2 våningar förekommer i hög grad här. I båda kvarteren finns en variation i villornas utformning. Några villor är helt ljusputsade, men flera är både i rött tegel och ljus puts. Några är gestaltade med bottenvåning i mörk träpanel och övervåning i ljus puts. En enda villa har fasader i gult tegel. Flacka sadeltak förekommer men även pulpettak. Skiffer, papp, mörka betongpannor och tegel används som taktäckning. Markanta fönstergrupper präglar generellt den eller de fasader som vetter ut mot vattnet. I övrigt präglas villorna av en sparsmakad fönstersättning. Mölnahöjden 2, 3 och 5 är goda exempel på den sparsmakade exklusivitet som kännetecknar området.

Generellt för områdets välbevarade tidstypiska entrépartier är ljust eller mörkt trä med ofta rikt indelade sidoljus, enkla eller dubbla. Utemiljön kännetecknas av stödmurar, trappor, terrasser, stenpartier, klippta häckar och blommande låga träd eller buskage.

Mölnahöjden 2 från 1957 ritad av arkitekt Gustaf Lettström.

Mölnahöjden 9 från 1955 är ritad av arkitekt Tage Lycknert och är den enda i området med fasad i gult tegel.

Sammanfattande värdering

Mölnavägen med omgivande kvarter är en särskilt värdefull kulturmiljö då det representerar ett av de första områdena med mer utpräglat exklusiv modernistisk villabebyggelse i naturskön miljö som tog form på 1950-talets Lidingö. Flera framträdande arkitekter står bakom villornas gestaltning och utformning. Av betydelse är den stora Villa Smith från 1959 av arkitekten Nils Tesch. Bebyggelsen vid Mölnavägen har en nyckelposition i utvecklingen av Lidingös moderna villaprofil. Tidiga områden som Mölnastranden bidrog sannolikt även indirekt till att påverka utformningen av liknande villabebyggelse på andra håll i landet. Området är i dag välbevarat och vissa villor är fortfarande autentiska sedan 1957-1960, både vad gäller helhet och detaljer.

Området finns beskrivet som kulturhistoriskt värdefull miljö Mölna gård i "Lidingö - Kulturhistoriska miljöer" (Stockholms Länsmuseum, 1990).

Karaktärsdrag

- Villabebyggelse från 1950-talets senare del.
- Väl avvägt samspel mellan sofistikerad villaarkitektur, god landskapsanpassning och villatomternas tidstypiska utformning.
- Bibehållen tomtstruktur
- Sjösluttningens högvuxna lövträd.
- Stramt modernistisk arkitektur vanligtvis i souterräng med huvudfasad mot sjön.
- Fasader i huvudsak i rött tegel och inslag av vita fasadpartier.
- Markanta sjöfasader i 1 ½-2 våningar, ofta med stora uppglasade fönsterpartier, ovanför strandpromenaden.

- Pulpettak eller flacka asymmetriska sadeltak.
- Mörk taktäckning – skiffer, papp eller betongpannor.
- Villa Smiths klosterliknande avskildhet och avgränsande murar, slutna villavolym, kalkslammade tegelfasader och asymmetriskt placerade stora fönster.

Råd och riktlinjer

Förutom vad som anges i Lidingös kulturmiljöprogram Del 1 gällande vård och underhåll av byggnader ges följande råd:

- Befintlig planstruktur med utpräglad villakarakter ska värnas. Bebyggelsens karakter av arkitektritade villor placerade längs en sjösluttning bör bibehållas med avseende på byggnadernas placering på tomten och volymverkan.
- Byggnaders ursprungliga arkitektoniska uttryck bör bevaras och vara vägledande vid underhållsarbeten, traditionella material och metoder bör användas.
- Villornas ursprungliga delar och detaljer såsom murade fasader, fönster och dörrar/portar i trä, pulpet- eller flacka tak belagda med skiffer, papp eller betongplattor bör bevaras.
- Nya tillägg och tillbyggnader bör utföras med stor hänsyn till den ursprungliga byggnaden.
- Området bör inte förtätas ytterligare och äldre bevarade tomter bör inte avstyckas.
- Eventuella komplementbyggnader bör anpassas till huvudbyggnaden och placeras så att de inte påverkar helheten.
- Naturstensmurar och hårdgjorda ytor av natursten bör bevaras och vara vägledande vid underhållsarbeten, traditionella material och metoder bör användas.
- Grönska såsom sjösluttningens äldre lövträd är ett viktigt inslag i miljön och bör bevaras. Äldre träd bör inte fällas om det inte är nödvändigt av naturvårdsskäl. Ev träd som måste tas ned bör ersättas.
- Villa Smith på Mölnastranden från 1959 bör vårdas och underhållas med tidstypiska material och metoder för att säkerställa att villans höga kulturhistoriska värde består.
- Villa Smiths ursprungliga arkitektoniska uttryck och delar och detaljer såsom slutna volymer, ljusa kalkslammade fasader, skiffertak samt fönster och dörrar/portar i originalutförande bör bevaras.
- Markförändringar som fyllning, schaktning och sprängning bör undvikas.
- Miljön som helhet är känslig för förändringar och antikvarisk sakkunnig bör medverka vid ändringar som påverkar det kulturhistoriska värdet.